

КРАЉИЦА ЈЕЛЕНА

*Вриједна жена јесте вијенац
мужу својему; а која га срамоти
она му је као трулеж у костима.*

Приче Саломунове 12. 4.

Међу српским краљицама јако се истиче Јелена, жена краља Уроша, а мајка краља Драгутина и Милутина. Она је имала велики утицај на политику српске државе онога времена. Стога је вредно да је се сетимо на дан смрти њене.*

Јелена је Францускиња пореклом, рођака дома Анжу, а гране која је владала у Напуљу и Сицилијом. Удала се за краља Уроша око 1250. године.

Провела је на престолу Србије, као краљица, више од четврт столећа, а после смрти мужа, као краљица мајка, проживела је тридесет и пет година. Значи да је провела у Србији шездесет и четири године.

Судећи по ономе шта су о њој оставили записано и римокатолици и православни у Србији и ван ње, она је, и код једних и код других, не само била поштована него и омиљена. Њен муж припадао је православној вери, њени синови Драгутин и Милутин такође, а она је остала верна вери предака сво-

* Текст *Краљица Јелена* М. М. Вукићевић објавио је у листу „Време“, број 64, 21. фебруара 1922. године /Нап. ур/.

јих, остала је верна кћи римокатоличке цркве, што се јасно види из њене преписке с папама.

*Краљица Јелена, као монахиња,
деталј фреске из Грачанице, око 1321.*

Ова жена, дошавши млада у нашу средину, без сумње добро образована и васпитана, постарала се да у земљи свога мужа, васпитајући децу своју и утичући на околину у којој је, унесе што више културе онакве каква се ширила и подизала у свима западним државама.

Осам година пре њене удадбе за Уроша, Татари су опленили Угарску, затим хрватске и српске земље. Том приликом опљачкане су и некоје српске приморске области, па су пострадали и многи градо-

ви. Краљица Јелена у дукљанској (зетској) области обновила је, не само знатан трговачки град Дриваст (недалеко од Скадарског језера), него и многе друге градове; она је подигла, било уз помоћ мужа свога, било уз помоћ синова, римокатоличке цркве и манастире у Котору, у Бару, у Улцињу и у Скадру, али исто тако и велики православни манастир Градац на Ибру (два сата од Рашке на запад), од којег и данас постоје развалине. У Грацу је она и сахрањена, тамо и данас борави њен прах.

Манастир Градац својом архитектонском појавом, а нарочито дивним мраморним стубовима у вратима и прозорима сведочи о укусу и уметничкој тежњи ондашњег нашег грађевинарства.

Манастир Градац, задужбина Јелене Анжујске

Није само то по чему би ваљало помињати ову краљицу. Није ни то што је она дала добро васпитање својим синовима и што је својим утицајем довела до толерантности свих вера у српским земљама (православља, римокатолиштва и богомилства). Она је заслужила да је поменемо по нарочитом раду на васпитању женске деце и девојака.

После смрти свога мужа краља Уроша (1277), она дође своје сину Драгутину и од њега добије на управу земље на средњем Ибру. Она је, живећи као удова, повучено од света, помагала и даље цркве и манастире. На њеном двору састављане су и писане књиге за цркве и манастире, израђивани су разни судови од злата и сребра, украшени лепим бисером и скупоченим драгим каменом; ткане су, шивене, везене и украшаване свештеничке одежде и прилагане разним црквама. Јелена је помагала убоге, сироте и давала помоћи незбринутим удовицама. Али, најлепши јој је посао, као што помену смо, њена школа за образовање и васпитање женске деце.

О томе књиге старе кажу да је она прикупљала у свој двор из целе своје области девојке сиромашних

*Фигура Јелене Анжујске
на бедемима града
Требиња*